

КИЇВСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ
ТОРГОВЕЛЬНО-
ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

ХАРКІВСЬКИЙ
ТОРГОВЕЛЬНО-
ЕКОНОМІЧНИЙ ІНСТИТУТ
КНТЕУ

ПСИХОЛОГІЯ СІМ'Ї
Family psychology

Ступінь вищої освіти	Бакалавр
Навчальний рік	2020/2021
На якому курсі викладається	4
В якому семестрі (-ах) викладається	7/8
Обсяг дисципліни (годин / ECTS)	180/6
Тижневе навантаження	4 години
Мова викладання	Українська
Статус дисципліни	Вибіркова

Інформація про викладача

Прізвище, ім'я та по батькові	Казарова Ганна Миколаївна
Науковий ступінь, вчене звання	Кандидат психологічних наук
Кафедра	Права, психології та сучасних європейських мов
Посада	Старший викладач
Профіль	Google Scholar / ORCID
Контактна інформація	h.kazarova@knote.edu.ua

Анотація

Дисципліна «Психологія сім'ї» – вибіркова навчальна дисципліна, передбачена планом підготовки фахівців в професіях типу «людина–людина». В даному курсі особлива увага приділяється знайомству студентів-психологів з психологією шлюбно-сімейних стосунків як науковою дисципліною, прикладною галуззю психологічної науки, психологічною підготовкою молоді до сімейного життя. Після опанування даного курсу Ви отримаєте практично орієнтовані психологічні знання, вміння та навички діагностики, прогнозування, регуляції міжособистісних сімейних відносин у реалізації своєї професійної діяльності.

Мета дисципліни

Засвоєння студентами знань щодо психологічних закономірностей сімейних відносин, для вироблення вмінь застосування знань у професійній діяльності, для пізнання інших людей і себе.

У результаті вивчення дисципліни студент буде

знати:

- професійну термінологію, що існує в даній сфері;
- історію та сучасні тенденції розвитку вітчизняної та зарубіжної психології сім'ї;
- загальні закономірності та соціально-психологічні, психофізіологічні та соціальні засади стосунків у сім'ї;
- психологічні особливості подружніх конфліктів, кризових явищ та шляхи їх вирішення;

- завдання та функції консультування сім'ї;
- основи психологічного супроводу сім'ї на різних етапах її життєвого циклу; причини і наслідки порушень розвитку і виховання дітей у сім'ях;

вміти:

- володіти теоретичними основами розв'язання завдань профілактики подружніх девіацій та підвищення психолого-педагогічної компетентності подружньої пари;
- застосовувати методи діагностики сімейних стосунків у практичній діяльності;
- розробляти рекомендації щодо попередження конфліктів у сім'ї;
- проводити психологічні та соціально-психологічні дослідження, спрямовані на вивчення динаміки сім'ї;
- демонструвати практичні навички надання психологічної допомоги сім'ї.

Передумови вивчення дисципліни

Знання отримані під час вивчення дисциплін «Загальна психологія», «Соціальна психологія з курсом етнопсихології», «Практична психологія», «Експериментальна психологія», «Психодіагностика з курсом психоаналізу», «Педагогічна та вікова психологія».

Програма дисципліни

Тема 1. Предмет і значення курсу.

Поняття «родина» і «шлюб». Психологічні закономірності сімейних відносин як предмет курсу. Структура сімейних відносин. Характеристика основних теоретичних підходів до дослідження психологічних проблем сімейних відносин. Завдання й значення курсу. Актуальність розв'язуваних психологією сім'ї завдань.

Тема 2. Еволюція шлюбу і сім'ї. Характеристика сучасної сім'ї.

Еволюція шлюбно-сімейних відносин й тенденції розвитку сім'ї в сучасному світі; сучасна модель сім'ї, її основні особливості; нетрадиційні (особливі) сім'ї; тенденції розвитку альтернативних форм шлюбно-сімейних відносин; типологія сучасної сім'ї; класифікація типів родини за різними підставами; визначення успішності шлюбу й факторів, що на неї впливають; поняття «якості» шлюбу (Левіс, Спанієр); особливості сімейного спілкування як показники «якості» шлюбу; психологічне здоров'я сучасної сім'ї; основні психологічні відмінності між зрілою й проблемною родиною.

Тема 3. Сім'я як цілісна саморегулююча система. Функціонально-рольовий характер сімейних відносин.

Поняття сім'ї як цілісної саморегулюючої системи; голосні й неголосні правила в родині; феномен «сімейного міфу»; сімейні відносини у світлі «соціальної драматургії» Гофмана; різноманіття сімейних функцій; традиційні й сучасні функції родини; сімейні ролі й сімейна рольова структура; поняття рольової адекватності чоловіка і жінки; сімейні ролі и лідерство; контроль и влада в сімейних відносинах; аналіз деформацій сімейного функціонування.

Тема 4. Психологічні закономірності розвитку емоційних відносин і вибору шлюбного партнера.

Теорія принципу вибору партнера Мурстейна; розвиток емоційних відносин від симпатії до зрілого, стабільного кохання (теорія «фільтрів»); сучасний психоаналіз про психологічні причини взаємної привабливості у майбутньому подружжі; типові помилки у виборі шлюбного партнера; опосередкованість емоційного відношення до партнера попереднім досвідом спілкування з ним.

Тема 5. Феномени психологічної сумісності та конфлікту у подружжі.

Поняття психологічного сумісництва в діаді; класифікація та характеристика рівнів сумісництва у подружжі; сумісництво у подружжі як передумова та результат успішності шлюбу; когнітивістська трактовка психологічного сумісництва в діаді; гіпотеза Вінча щодо обов'язковості компліментарності потреб та якостей шлюбних партнерів; значення подібності та відмінності індивідуально-психологічних особливостей шлюбних партнерів для стабілізації відносин у подружжі; характеристика психологічних факторів, які руйнують психологічне сумісництво шлюбних партнерів і сім'ю; психоаналітичне трактування сумісництва у подружжі: характеристика сумісництва у найщасливіх, найнещасливіх та середніх сім'ях; періодичні кризи розвитку сім'ї як об'єктивні причини подружньої дисгармонії; конфлікти у подружжі як суб'єктивне несумісництво поглядів, потреб, дій шлюбних партнерів; типологія та причини конфліктів у подружжі; особливості конфліктів у благополучних й неблагополучних сім'ях; феномен прощення та його роль в оптимізації відносин у подружжі.

Тема 6. Вплив відносин у подружжі та особливостей відношення батьків до дитини на її особистісний розвиток

Класифікація та характеристика типів сімейного виховання і відношення батьків до дитини; вплив особливостей взаємовідносин батьків і типу виховання дитини в сім'ї на формування її індивідуальності, Я-концепції та відношення до світу; особливості уявлень підлітків про ідеальну, типову та конфліктну сім'ю; сучасний психоаналіз про виховання дитини у сім'ї.

Особливості та політики дисципліни

Очікується, що всі студенти відвідають усі лекції і практичні заняття курсу. Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання, за яке нараховуються бали. Студенти мають інформувати викладача про неможливість відвідати заняття. У будь-якому випадку студенти зобов'язані дотримуватися термінів виконання усіх видів робіт, передбачених курсом. Курс психології сім'ї має на меті розв'язання насамперед двох основних задач. Студенти повинні орієнтуватись в складних проблемах сімейних відносин, теоретично реконструювати закономірності життєдіяльності сім'ї. Студенти повинні навчитись професійно допомагати членам подружжя розуміти один одного, будувати конструктивні відносини, вирішувати закономірні проблеми сім'ї. Вивчення курсу психології сім'ї не можна обмежувати засвоєнням лише теоретичних положень, необхідно набути навички практичного використання психологічної роботи у різних конкретних ситуаціях, в тому числі конфліктних. Цьому сприятиме ознайомлення із практикою діагностики сімейної кризи, мотивація сімейних конфліктів, психологічною допомогою сім'ї.

Форми та методи оцінювання

Оцінювання результатів навчання студентів здійснюється за 100-баловою шкалою та шкалою ЄКТС відповідно до діючого [Положення про оцінювання результатів навчання студентів](#).

Поточний контроль (60 балів): 1) опрацювання теоретичних схем, наведених у практикумі з дисципліни; 2) підготовка та захист новин-прикладів щодо розвитку сучасної сім'ї на Порталі освітніх ресурсів та інформаційної підтримки освітнього процесу Інституту (<https://edu.htei.kh.ua>); 3) поточне тестування на Порталі; 4) виконання двох письмових контрольних робіт на Порталі.

Підсумковий семестровий контроль (40 балів): письмовий екзамен. Структура екзаменаційного білету: завдання на оцінювання теоретичних знань (комп'ютерне тестування); завдання на оцінювання практичних навичок (ситуаційне завдання); завдання на оцінювання професійних вмінь (складання програми психологічної корекції сімейних відносин).

Умовою допуску до підсумкового семестрового контролю є виконання програми навчальної дисципліни і отримання оцінки за виконання завдань поточного контролю не менше ніж 36 балів. Мінімальна загальна кількість балів для отримання позитивної оцінки з дисципліни – 60.

Рекомендовані джерела інформації

1. Горецька О. Психологія сім'ї : навчальний посібник / О. Горецька, Н. Сердюк. – Бердянськ : Видавець Ткачук О.В., 2015. – 216 с.
2. Психологія сім'ї та шлюбу: таблиці, схеми, коментарі : навчально-наочний підручник / за заг. ред. О. М. Цільмак. Київ : Видавництво Ліра-К, 2020. - 266 с.
3. Столярчук О. А. Психологія сучасної сім'ї : навчальний посібник / О. А. Столярчук.– Кременчук : ПП Щербатих О. В., 2015. – 136 с.
4. Федоренко Р. П. Психологія сім'ї : навчальний посібник / Р. П. Федоренко. – Луцьк : Вежа-Друк, 2015. – 364 с.